

KINH TẾ LIÊN BANG NGA VỚI NHỮNG THÁCH THỨC MỚI

TS. Hoàng Xuân Hoà
Văn phòng Trung ương Đảng

1. Tốc độ tăng trưởng nền kinh tế bắt đầu chậm lại

Sau gần một thập kỷ giữ mức tăng trưởng cao và ổn định, nền kinh tế Nga đang phải đối mặt với giai đoạn suy thoái mới kể từ cuộc khủng hoảng năm 1998. Mặc dù tiềm lực kinh tế tương đối mạnh được tích lũy từ giai đoạn tăng trưởng cao trước đây đã giúp chính phủ Nga có thể đưa ra những gói giải pháp chống đỡ với khủng hoảng trong ngắn hạn, nhưng với một cơ cấu kinh tế phụ thuộc nhiều vào giá cả dầu mỏ và khí đốt, cuộc khủng hoảng hiện nay vẫn còn đặt ra nhiều thách thức cho nền kinh tế Nga trong dài hạn. Tuy nhiên, cuộc khủng hoảng này cũng là một cơ hội để chính phủ Nga thực hiện cải cách nền kinh tế trong trung - dài hạn theo hướng đa dạng hoá và tăng cường tính cạnh tranh của thị trường, những yếu tố cần thiết để thúc đẩy sự tăng trưởng bền vững.

Giai đoạn 2003-2007, nền kinh tế Nga luôn tăng trưởng mạnh mẽ với tốc độ tăng trưởng ổn định trên 7%/năm, lạm phát có xu hướng giảm, tỷ lệ thất nghiệp giảm. Kể từ tháng 7/2008, những diễn biến xấu đi một cách nhanh chóng của cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu và sự sụt giảm đột ngột của giá dầu đã ảnh hưởng tiêu cực đến nền kinh tế Nga. Tốc độ tăng trưởng của Nga đang bắt đầu chậm lại, thị trường tài chính bất ổn, thất nghiệp và nghèo đói gia tăng. Cuối năm 2008, sau khi tốc độ tăng trưởng 2 quý cuối năm đạt âm, tốc độ tăng trưởng cả năm 2008 của Nga đã giảm xuống còn 5.6%, đồng thời gia tăng lạm phát (13%), thất nghiệp (7 triệu), xuất khẩu giảm 40% và thâm hụt ngân sách (8- 10% GDP). Nga chính thức thừa nhận nền kinh tế đang lâm vào suy thoái.

1. Tình hình kinh tế xã hội của Liên bang Nga trong những năm gần đây**Bảng 1 - Một số chỉ tiêu kinh tế vĩ mô của Nga giai đoạn 2003 – 2008**

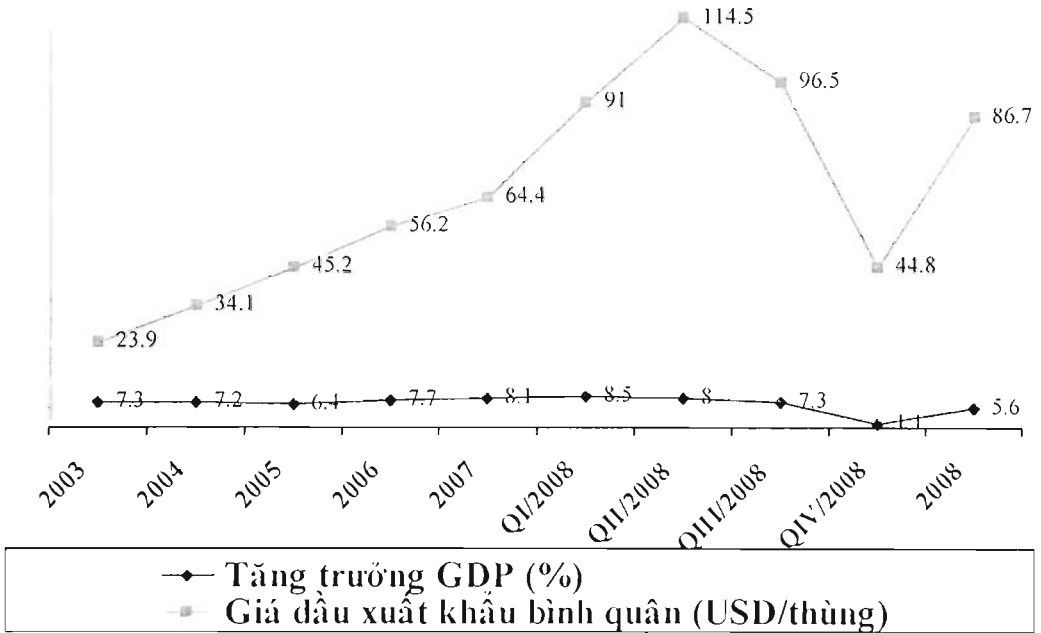
Chỉ tiêu	2003	2004	2005	2006	2007	2008
GDP (tỉ \$)	431.429	591.902	764.256	989.428	1294.383	1676.586
Tăng trưởng GDP, %	7.3	7.2	6.4	7.7	8.1	5.6
GDP đầu người (\$)	2.975	4.105	5.326	6.929	9.103	11.807
Tỷ trọng so với tổng	2.9	3.0	3.0	3.1	3.2	3.3
Lạm phát (CPI) % thay đổi	13.67	10.89	12.68	9.68	9.01	14.12
Tỷ lệ thất nghiệp (%)	8.6	8.2	7.6	7.2	6.1	5.3
Tăng trưởng cung tiền (M2 - %)	50.5	35.8	38.5	48.8	47.5	N/A

Nguồn: IMF, World Economic Outlook Database, April 2009

Những tác động đến nền kinh tế của Nga càng gia tăng do cơ cấu kinh tế còn thiếu hợp lý: nền kinh tế phụ thuộc lớn vào

ngành sản xuất dầu mỏ và khí đốt, năng lực của các doanh nghiệp nhỏ và vừa còn hạn chế.

Biểu đồ 2 - Tốc độ tăng trưởng GDP và giá dầu xuất khẩu bình quân của Nga

Nguồn: Báo cáo của World Bank

2. Khủng hoảng tài chính tại Liên bang Nga

Từ tháng 9 năm 2008, cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu chính thức ảnh hưởng đến nền kinh tế Nga, một nền kinh tế phụ thuộc nhiều vào dầu mỏ. Sự sa sút nhanh chóng của tình hình kinh tế toàn cầu đã ảnh hưởng đến Nga theo 2 hướng chính. Thứ nhất, sự thắt chặt thị trường tín dụng toàn cầu đã gây nên tình trạng khủng hoảng thanh khoản trên khắp thế giới, đặc biệt là những nền kinh tế mới nổi như Nga, gây nên những tổn thất lớn. Thứ hai, sự tăng trưởng chậm lại của nền kinh tế thế giới cũng khiến cho

giá dầu mỏ giảm nhanh chóng, trong khi đó Nga lại là một nước xuất khẩu chính mặt hàng này. Giá dầu mỏ giảm mạnh trong năm 2008 đã ảnh hưởng đến mọi mặt của nền kinh tế Nga, thị trường chứng khoán mất gần 2/3 giá trị, thu ngân sách từ xuất khẩu dầu mỏ giảm, giá trị xuất khẩu giảm. Năm 2008, cuộc khủng hoảng tài chính thế giới đã mang lại 4 cú sốc cho nền kinh tế Nga:

- Cuộc khủng hoảng kinh tế thế giới ngày càng mạnh dần làm ngừng trệ đột ngột và tiếp đó là sự đảo chiều của các dòng vốn đầu tư nước ngoài. Tính đến hết quý III năm 2008, tổng dòng vốn chảy vào Nga giảm 75

tỉ USD, giảm hơn 40% so với cùng kỳ năm 2007, và chỉ riêng trong 4 tháng cuối năm dòng vốn đầu tư gián tiếp rút khỏi Nga là 130.5 tỉ USD. Nguồn vốn tín dụng từ nước ngoài bị thu hẹp nghiêm trọng do các ngân hàng lớn trên thế giới cũng chịu ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng.

- Khủng hoảng tín dụng toàn cầu có ảnh hưởng trực tiếp đến hệ thống ngân hàng Nga, các ngân hàng phải đối mặt với vấn đề thanh khoản trong ngắn hạn.

- Sự sụt giảm mạnh của giá dầu làm giảm thặng dư thương mại và dự trữ ngoại hối của Nga.

- Thị trường chứng khoán Nga đã trải qua giai đoạn sụt giảm ồ ạt, có ảnh hưởng rộng rãi làm sụt giảm niềm tin toàn cầu, xuất phát từ việc dầu thô rớt giá 2/3 chỉ trong vòng chưa đầy 5 tháng.

Ngoài ra, hệ thống tài chính Nga cũng chịu tổn thất trực tiếp từ cuộc khủng hoảng nợ dưới chuẩn của Mỹ, do Ngân hàng Trung ương Nga đầu tư với quy mô khoảng 100 tỉ USD vào các công cụ nợ thứ cấp được đảm bảo bằng bất động sản.

Giá dầu sụt giảm, đồng Rub mất giá (cuối năm 2008 đồng Rub mất giá khoảng 20% so với đầu năm, sụt giảm từ 25 Rub/USD xuống 35 Rub/USD) và cuộc xung đột giữa Nga và Gruzia là những nguyên nhân khiến cho các nhà đầu tư rút vốn khỏi thị trường chứng khoán Nga. Tiếp đó, cuộc khủng hoảng tài chính lan rộng ra toàn cầu cũng đã ảnh hưởng nặng nề đến thị trường

chứng khoán Nga. Các thị trường chứng khoán Nga chao đảo với mức sụt giảm 75% và phải tạm ngừng giao dịch khi các ngân hàng đầu tư của Mỹ phá sản¹. Trong giai đoạn từ tháng 5-11/2008, thị trường chứng khoán Nga đã mất hơn 1.000 tỉ USD giá trị tương đương 84% GDP.

Trong khi tỉ lệ nợ nước ngoài ngắn hạn của Chính phủ vẫn còn thấp, chiếm dưới 20% tổng dư nợ, tỉ lệ nợ ngắn hạn của các định chế tài chính tư nhân ở mức cao đáng kể khoảng 40%. Mức nợ ngắn hạn cao khiến cho các định chế tài chính này, phần lớn là các ngân hàng nhỏ và vừa, nhạy cảm trước các rủi ro và thay đổi đột ngột trong tâm lý đầu tư. Số khác dựa vào mô hình bán buôn và số ít các khách hàng doanh nghiệp có thể phải tìm kiếm thêm các nguồn vốn khác và chuyển hướng sang mô hình bán lẻ truyền thống. Kết quả là sự hợp nhất bắt đầu xảy ra: có thể một vài ngân hàng bị các ngân hàng mạnh hơn thôn tính, hoặc có thể Chính phủ sẽ nắm quyền kiểm soát. Nhưng do hệ thống ngân hàng Nga trước đây bị chia cắt với lượng lớn các ngân hàng nhỏ, việc hợp nhất theo trật tự sẽ tạo nên những ngân hàng vững mạnh hơn sau cuộc khủng hoảng.

Khủng hoảng thị trường tiền tệ khởi đầu từ đầu năm 2008, khi Ngân hàng Trung ương Nga cảnh báo về việc thắt chặt cho vay tại các ngân hàng bắt nguồn từ khủng hoảng

¹ Cùng với Nga còn Áo, Iceland, Brazil, Indônêxia, Thái Lan cũng phải đóng cửa tạm thời thị trường chứng khoán. Chỉ số MSCI World của 23 thị trường chứng khoán phát triển trên thế giới trượt 20%, đánh dấu mức sụt giảm mạnh nhất trong gần 3 thập kỷ qua.

tài chính toàn cầu. Tuy nhiên, để ngăn chặn lạm phát, Ngân hàng Trung ương tăng mức lãi suất tái cấp vốn và dự trữ bắt buộc, điều này cũng ảnh hưởng tới thanh khoản của các ngân hàng. Sự sụt giảm tiếp theo của tỉ giá giữa đồng Rub và USD và giá chứng khoán tính theo USD khiến cho các nhà đầu tư rút vốn khỏi thị trường. Thị trường tiền tệ liên ngân hàng dựa vào chứng khoán của các doanh nghiệp Nga như là một vật thế chấp cho các hợp đồng mua lại, vì thế khi bùng nổ cuộc "khủng hoảng niềm tin", người đi vay không thực hiện nghĩa vụ trả nợ, các tài sản đảm bảo không đủ bù đắp cho ngân hàng, chính vì vậy các ngân hàng ngừng cho vay để phòng ngừa rủi ro. Khủng hoảng thanh khoản trên thị trường tiền tệ được đánh dấu bởi thời điểm Chính phủ phải bỏ ra khoảng 44 tỉ USD cho 3 ngân hàng lớn nhất của Nga vay để gia tăng thanh khoản. Ngân hàng Trung ương buộc phải giảm mức dự trữ bắt buộc nhưng tăng mức bảo hiểm tiền gửi. Những biện pháp này cũng chỉ có tác dụng trong ngắn hạn mà chưa thể phục hồi thị trường tiền tệ của Nga, các ngân hàng vẫn chỉ thực hiện cho vay qua đêm. Cuối năm 2008, lãi suất liên ngân hàng Nga tăng lên mức 22.67%.

II. Các giải pháp chống đỡ khủng hoảng của Nga

1. Chính sách tiền tệ

- *Kiểm soát lạm phát:* Ngân hàng Trung ương Nga dần chuyển dịch chính sách tiền tệ - tỉ giá của Nga trong năm 2008 theo cơ chế

lạm phát mục tiêu và điều hành tỉ giá một cách linh hoạt. Các chính sách này bao gồm từng bước thắt chặt chính sách tiền tệ ngay từ đầu năm thông qua công cụ dự trữ bắt buộc và lãi suất. Tăng trưởng cung tiền (M2) được điều chỉnh giảm đáng kể so với những năm trước trong 9 tháng đầu năm tăng trưởng M2 của Nga là 8.3% (so với mức 27.8 % cùng kỳ năm 2007, năm 2006 là 48.8%). Lãi suất tái chiết khấu được nâng từ mức 10.25% vào tháng 2 lên 13% vào tháng 12. Tuy nhiên, với chính sách thắt chặt tiền tệ đã thực hiện, trong năm 2008 tỉ lệ lạm phát của Nga vẫn cao hơn mức kỳ vọng (tỉ lệ lạm phát năm 2008 là 14.12% cao hơn so với mức 9.01% năm 2007).

- *Hỗ trợ thanh khoản:* Trước diễn biến của cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu vào quý 3, rủi ro thanh khoản của hệ thống tài chính gia tăng nhanh chóng, Ngân hàng Trung ương Nga đã có quyết định nới lỏng chính sách tiền tệ, chuyển hướng chính sách sang ưu tiên hỗ trợ thanh khoản, củng cố niềm tin và ổn định cho toàn hệ thống ngân hàng, khơi thông thị trường tín dụng liên ngân hàng trước tình hình hình kinh tế bất ổn. Theo ước tính, Nga đã bơm khoảng 15 tỉ USD (tương đương 1,2% GDP) trong vòng 2 tháng đầu quý 4 để hỗ trợ thanh khoản cho các ngân hàng và giảm 0.5% tỉ lệ dự trữ bắt buộc. Bộ Tài chính Nga cũng cam kết cho 3 ngân hàng lớn vay hơn 44 tỉ USD trong vòng 90 ngày để chống khan hiếm tiền mặt.

đưa ra gói kế hoạch hỗ trợ thị trường tài chính 186 tỷ USD để giúp các công ty và ngân hàng trả nợ nước ngoài cũng như cho các ngân hàng vay trong vòng 5 năm.

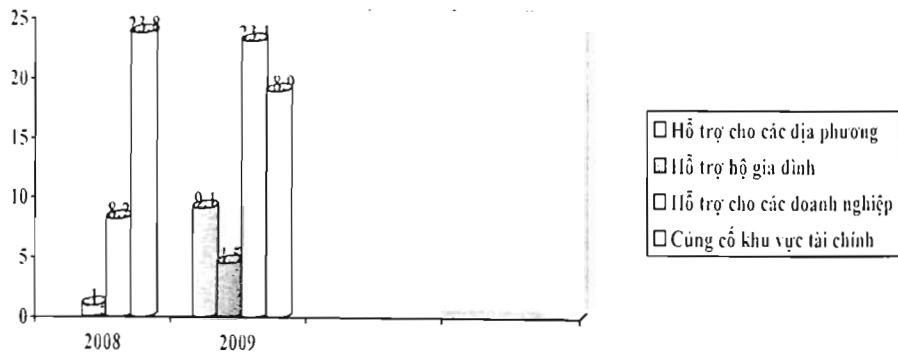
2. Chính sách tài khoá

Ngày 31/12/2008, Chính phủ Nga cũng tuyên bố quyết định dành riêng 10.000 nghìn tỉ Rub (340 tỉ USD) cho gói chống khủng hoảng tài chính. Số tiền này được trích từ ngân sách Liên bang, Ngân hàng Trung ương và các quỹ dự phòng. Mục đích của các gói hỗ trợ này là: Cho các doanh nghiệp Nga vay lại để thanh toán các khoản nợ nước ngoài; Kích cầu đầu tư các doanh nghiệp thông qua việc cắt giảm thuế thu nhập từ 4-20%; Gia

tăng vốn cho các ngân hàng chủ chốt bằng thông qua các khoản nợ thứ cấp có thời hạn 5 năm, hỗ trợ thanh khoản cho các ngân hàng, mua chứng khoán trên thị trường tài chính; Hỗ trợ vốn cho các doanh nghiệp trong ngành xây dựng và dầu mỏ.

Tuy nhiên, theo tổng kết của Ngân hàng Thế giới mới đây, tổng các gói hỗ trợ tài chính đã thực hiện trong năm 2008 và dự kiến trong năm 2009 khoảng 90 tỉ, tương đương khoảng 6,7% GDP, lớn hơn mức đã thực hiện của hầu hết các nước G20. Các gói giải pháp này tập trung vào 2 mục tiêu chính: (1) Củng cố khu vực tài chính và (2) hỗ trợ tài chính cho các doanh nghiệp.

Biểu đồ 3 - Các gói hỗ trợ tài chính của Chính phủ Nga (tỷ USD)

Phần lớn các gói giải pháp hỗ trợ tài chính cho doanh nghiệp được thực hiện dưới hình thức cắt giảm thuế và hỗ trợ trực tiếp cho các ngành công nghiệp chủ chốt mang tính chiến lược.

Các gói kích cầu cũng bao gồm một phần hỗ trợ cho thị trường lao động, tuy

Nguồn: Báo cáo của World Bank

nhìn, tỉ lệ này chiếm rất nhỏ trong tổng gói kích cầu. Các biện pháp can thiệp vào thị trường lao động bao gồm thúc đẩy sự sôi động của thị trường lao động và tăng mức trợ cấp thất nghiệp, nhưng việc thực hiện vẫn còn nhiều trở ngại do những hạn chế về năng lực. Các giải pháp thúc đẩy sự tích cực của

thị trường lao động bao gồm đào tạo trong công việc, các chương trình hỗ trợ việc làm tạm thời cho người thất nghiệp, hỗ trợ cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ, nâng mức trợ cấp thất nghiệp.

Thất nghiệp và nghèo đói ở Nga đang ngày càng gia tăng. Những ảnh hưởng tiêu cực này của cuộc khủng hoảng tới các hộ gia đình lại gián tiếp tác động đến tổng cầu, cầu lao động và giá cả. Theo ước tính, lượng người thất nghiệp tại Nga có thể lên đến 2.7 triệu người năm 2009, và số người trong diện nghèo lên đến 2,75 triệu, tỉ lệ nghèo đói 15,5 %, tăng mạnh so với mức 2,84 % trước khủng hoảng. Cuối năm 2008, Nga đã đưa ra kế hoạch hành động nhằm đối phó với khủng hoảng kinh tế, bao gồm các giải pháp:

- *Kiểm soát chặt chi tiêu*: Từ chỗ chi hàng tỉ Rup để hạn chế ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng thời gian qua đối với hệ thống ngân hàng và nền kinh tế Nga, Chính phủ Nga chuyển sang kiểm soát việc sử dụng nguồn vốn nhà nước cấp cho các ngân hàng trong việc cấp tín dụng cho các ngành kinh tế chủ chốt như ô tô, chế tạo máy nông nghiệp, vận tải hàng không và xây dựng nhà ở. Trước tình trạng nhiều ngân hàng Nga đang đứng bên bờ vực phá sản, Chính phủ Nga đã chỉ thị các ngân hàng phải thực thi các biện pháp hoàn thiện thủ tục tái cơ cấu các tổ chức. Một trong những biện pháp đó là không cho phép các tổ chức tái cơ cấu vay nợ dài hạn.

- *Hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ, kích cầu nội địa*: Chính phủ Nga ưu tiên hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ bằng cách thực hiện các biện pháp trong năm 2009 như tăng mức cấp kinh phí, tạo điều kiện thuận lợi để họ tham gia đấu thầu khi phân bổ các đơn đặt hàng của Nhà nước và mua sản phẩm độc quyền. Ngoài ra, họ được ưu tiên thuê đất và văn phòng với giá ưu đãi cố định trong vòng 5 năm. Để góp phần tăng trưởng kinh tế, Chính phủ Nga đang vạch ra và thực thi các biện pháp khuyến khích nhu cầu trong nước như đệ trình dự luật về Nhà nước và các chủ thể trong Liên bang ưu tiên mua hàng nội, trước tiên là hàng tiêu dùng.

- *Khuyến khích xuất khẩu và sản xuất nông nghiệp*: Những ngành được Chính phủ Nga ưu tiên hàng đầu về xuất khẩu là dầu khí. Biện pháp đầu tiên được thực hiện là điều chỉnh hoặc giảm thuế xuất khẩu và đơn giản hoá thủ tục xuất khẩu. Ngoài việc soạn thảo chương trình nhà nước về phát triển nông nghiệp thời kỳ 2008-2012, Chính phủ Nga còn đề ra các biện pháp cụ thể ưu tiên phát triển nông nghiệp như cấp vốn bổ sung và vốn ưu đãi, trước hết cho các dự án quy mô lớn giảm lãi suất vay tín dụng đầu tư và ngắn hạn.

- *Giảm thất nghiệp và tăng trợ cấp xã hội*: Chính phủ Nga đã giao cho Bộ Phát triển Kinh tế và Thương mại cùng Bộ Y tế và Phát triển Xã hội vạch các biện pháp cụ thể nhằm ngăn chặn và giảm thất nghiệp, tăng trợ cấp xã hội cho người dân. Bộ này thông báo sẽ thống kê và theo dõi (hàng tuần) số

người mất việc làm, tình trạng giảm biên theo các khu vực, thống kê số người làm việc không đủ ngày công v. v. để có những biện pháp khắc phục hiệu quả. Kế hoạch làm lạnh mạnh thị trường lao động do Chính phủ đề ra dự định cấp kinh phí bổ sung cho công tác dạy nghề và đào tạo lại tay nghề, trợ cấp thêm cho người thất nghiệp (hiện ở mức 3.124 Rup - khoảng 110 USD).

Các biện pháp của Chính phủ Nga để đối phó với khủng hoảng được xem là kịp thời và mạnh mẽ. Tuy nhiên, với cơ cấu kinh tế chưa thể thay đổi trong thời gian ngắn, những diễn biến xấu của hệ thống ngân hàng, Nga vẫn cần một nguồn vốn lớn để kích thích kinh tế tăng trưởng trở lại. Bên cạnh đó, thời gian vừa qua Nga đã phải sử dụng khá nhiều từ nguồn dự trữ ngoại hối. Dự trữ ngoại hối từ tháng 8/2008 đến tháng 4/2009 giảm 36.6%, đồng thời mức giảm của dự trữ ngoại hối cũng tỉ lệ thuận với sự gia tăng của thâm hụt ngân sách. Trong năm 2008, Nga dùng khoảng 200 tỉ USD trong quỹ dự trữ của mình để ngăn đồng Rup giảm giá quá nhanh. Hiện nay Nga vẫn còn khoảng 386.5 tỉ USD từ quỹ dự trữ ngoại tệ và quỹ bảo vệ tỉ giá, nhưng thâm hụt ngân sách và các khoản chi nghĩa vụ xã hội năm nay sẽ chiếm mất khoảng 225 tỉ USD. Trong số tiền còn lại, 40 tỉ USD sẽ dành cho cam kết giải cứu các ngân hàng. Như vậy, Nga chỉ còn 120 tỉ USD để chống đỡ với khủng hoảng tài chính, trong khi đó 18 tháng tiếp theo, các ngân

hàng Nga cũng dự kiến phải trả nợ tới 171.7 tỉ USD và như vậy lượng dự trữ ngoại tệ giúp Nga chống đỡ suy thoái kinh tế có nguy cơ cạn kiệt. Đây cũng chính là một kịch bản được dự đoán nặng nề nhất đối với kinh tế Nga.

Vào năm 2010, Nga có thể sẽ sử dụng hết nguồn quỹ dự trữ khổng lồ của nước này. Quỹ dự trữ của Nga được hình thành sau nhiều năm tích lũy nguồn thu từ dầu mỏ và hiện lên tới 121 tỉ USD. Quỹ này vốn được xem như một "lá chắn" giúp Nga chống lại sự suy giảm kinh tế trong bối cảnh nước này đang phải chật vật đối phó với những ảnh hưởng từ cuộc khủng hoảng tài chính - kinh tế toàn cầu hiện nay. Ngoài quỹ trên, Nga còn có một quỹ nhỏ hơn với 85.7 tỉ USD, cũng được lấy từ nguồn thu dầu mỏ. Song, hiện Nga đang cần một lượng tiền khổng lồ để trả lương cho khu vực quốc doanh ở nước này, và chi cho các dự án chuẩn bị cho Thế vận hội Olympic mùa đông 2014. Để vực dậy ngành ngân hàng nước này, Chính phủ Nga đã đưa ra một loạt giải pháp mới trong lĩnh vực ngân hàng và cấp vốn cho khu vực kinh tế. Chính phủ sẽ bổ sung 15 tỉ Rup (gần 430 triệu USD) cho các quỹ hỗ trợ doanh nghiệp địa phương và dự kiến trong năm 2009 sẽ hỗ trợ 15.000 doanh nghiệp khởi nghiệp. Đồng thời, chương trình của Ngân hàng Kinh tế đối ngoại cho vay tín dụng trị giá 30 tỉ Rup cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ cũng sẽ được thực hiện.

Hộp 4: Tổng quan về các biện pháp ứng phó với khủng hoảng tài chính của chính phủ Nga

- Thời gian qua là giai đoạn 1 thực hiện các chương trình chống khủng hoảng của Nga với trọng tâm là củng cố lĩnh vực tài chính và một số ngành Ủy ban Chống khủng hoảng của Chính phủ đã thực hiện 4 ưu tiên:

+ Đảm bảo việc làm và các chính sách xã hội: Đã thành lập Nhóm Công tác liên ngành dưới sự chỉ đạo của Phó Thủ tướng Zukov và Chính phủ dành 43.7 tỷ Rub cho chương trình tạo việc làm. Chính phủ cũng hạn chế số lao động nhập cư, giảm 50% hạn ngạch so với 2008. Quốc hội cũng thông qua sửa đổi “Luật về việc làm” bắt đầu có hiệu lực từ 01/01/2009.

+ Củng cố lĩnh vực tài chính để đảm bảo khả năng thanh toán và tín dụng. Thời gian qua, các biện pháp chống khủng hoảng trong lĩnh vực này đã có kết quả: hệ thống tài chính ổn định, các ngân hàng không phá sản và không có đổ vỡ tín dụng.

+ Kích cầu đối với sản phẩm nội địa (năm 2008 1/3 sản phẩm của Nga là để xuất khẩu) và giảm nhập khẩu, vốn chiếm tới 50% tiêu dùng của Nga. Các đơn đặt hàng nội địa được hưởng ưu đãi giá 15% so với sản phẩm ngoại. Các biện pháp bảo hộ chọn lọc được thực hiện như tăng thuế xuất đối với nhập khẩu sản phẩm thép, hóa chất, chế tạo máy và các sản phẩm thực phẩm, đồng thời giảm hạn ngạch nhập khẩu đối với thịt lợn, gia cầm...

+ Thực hiện các biện pháp kích “huyệ” kinh tế Nhà nước bảo lãnh 70% tín dụng cho các tổ hợp công nghiệp quân sự; tăng trợ cấp cho xuất khẩu các sản phẩm công nghiệp; hỗ trợ các doanh nghiệp trong danh sách ưu tiên (khoảng gần 300 doanh nghiệp cấp Liên bang và 1.5 ngàn doanh nghiệp cấp địa phương) thông qua ưu đãi về lãi suất cho vay vốn, tỷ lệ bảo lãnh vốn, Nhà nước đặt hàng, Nhà nước góp vốn điều lệ, các biện pháp hải quan và thuế quan, ưu đãi thuế...

- Ngoài việc thành lập Ủy ban Chính phủ về chống khủng hoảng, các nhóm công tác liên ngành về các vấn đề cụ thể cũng được thành lập, hàng tuần, Tổng thống và Thủ tướng họp với các bộ kinh tế và xã hội một lần để đánh giá kết quả thực hiện các biện pháp chống khủng hoảng và điều chỉnh, bổ sung các biện pháp cần thiết.

- Về đối ngoại, tranh thủ tìm đồng minh và nâng vai trò của Nga trong giải quyết khủng hoảng, các sáng kiến cải cách thể chế tài chính tiền tệ thế giới theo hướng đa cực hóa và xây dựng một hệ thống kinh tế thế giới đa cực.

- Tháng 01/2009, Chính phủ Nga đưa ra tiếp 18 biện pháp hàng đầu chống khủng hoảng gồm: Chính sách tỷ giá; Hỗ trợ hệ thống ngân hàng; Hỗ trợ thị trường tài chính và bảo vệ các doanh nghiệp khỏi sự thôn tính không lành mạnh; Chính sách thuế và ngân sách; Chính sách

thuế biêu: Hỗ trợ việc làm: Xây dựng nhà ở và hỗ trợ dân về nhà ở: Hỗ trợ lĩnh vực kinh tế chủ chốt: Công nghiệp dầu mỏ: Công nghiệp ô tô: Ngành chế tạo máy nông nghiệp: Tổ hợp công nghiệp quân sự: Các doanh nghiệp vừa và nhỏ: Vận tải hàng không: Thương mại bán lẻ: Tổ hợp công nông nghiệp: Các dự án hạ tầng.

III. Một số dự báo kinh tế Nga năm 2009 - 2010

Cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu ngày càng có ảnh hưởng sâu rộng đến các nền kinh tế. Mặc dù chính phủ các nước không ngừng nỗ lực đưa ra các giải pháp chống đỡ, nhưng kinh tế thế giới đang bước vào giai đoạn suy thoái, sản lượng và thương mại toàn cầu sụt giảm kể từ Chiến tranh thế giới thứ II. Theo dự báo mới của Ngân hàng Thế giới (WB), GDP thực tế cả thế giới sẽ giảm khoảng 1.7% trong năm 2009, đặc biệt

giảm mạnh trong lĩnh vực sản xuất công nghiệp.

Trong bối cảnh nền kinh tế toàn cầu vẫn còn ảm đạm và nếu giá dầu vẫn chi dao động xung quanh mức 50-65 USD/thùng, theo dự báo của WB nền kinh tế Nga có thể suy giảm ở mức 4.5% trong năm 2009 và thậm chí có thể xấu hơn nữa. Trong khi chờ đợi tình hình khá quan hơn trong năm 2010, WB cũng cảnh báo Nga đang phải đối đầu với hai thử thách: giải quyết nguy cơ bất ổn xã hội và chuẩn bị chờ đón một đợt khủng hoảng ngân hàng mới.

Bảng 5 - Dự báo kinh tế Nga năm 2009 - 2010

Chỉ tiêu	2009	2010
Tốc độ tăng trưởng thế giới (%)	-1,7	2,3
Giá dầu (USD/thùng)	65	55
Tăng trưởng GDP (%)	-4,5	0,0
Thâm hụt tài khoản vốn (tỷ USD)	170	100

Nguồn: Báo cáo của World Bank

Cũng theo WB, tỉ lệ lạm phát năm 2009 của Nga vẫn ở mức cao khoảng 11 - 13%, cán cân thanh toán tiếp tục thâm hụt ở mức lớn hơn. Giá cả hàng hoá nhập khẩu tăng và chính sách tài khoá nới lỏng là những nguyên nhân của tình trạng lạm phát cao. Hơn nữa, cho đến nay Nga vẫn không đạt nhiều tiến bộ trong việc thành lập các doanh

ngiệp sản xuất hàng hóa có thể thay thế hàng nhập khẩu. Tuy nhiên, sự sụt giảm cầu nội địa, tốc độ tăng trưởng tín dụng hạn chế do ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng và dòng vốn chảy ra nước ngoài có thể xem là những nhân tố thắt chặt cung tiền, góp phần kìm hãm bớt tốc độ tăng giá. Tài khoản vốn của Nga có thể thâm hụt khoảng 170 tỉ USD năm

khoản nợ nước ngoài của Chính phủ và các doanh nghiệp, sự sụt giảm các dòng vốn đầu tư nước ngoài và dòng vốn trong nước chảy ra nước ngoài.

Hiện các ngân hàng Nga đang phải đối mặt với các khó khăn như việc tiếp cận các nguồn vay nước ngoài bị thu hẹp, chất lượng các nguồn vốn tín dụng suy giảm, người vay phải hứng chịu những rủi ro ngày càng tăng cũng như các ngân hàng khó thu hút nguồn vốn để bổ sung vốn hiện có. Các khó khăn này đã buộc các ngân hàng phải tăng đáng kể lãi suất tín dụng. Chính phủ Nga sẵn sàng góp vốn vào các ngân hàng với sự tham gia của các cổ đông. Chính phủ Nga cũng đề xuất sử dụng trái phiếu quốc gia như một nguồn thu hút vốn cho các ngân hàng.

Nga phải đối mặt với nhiều thách thức trong suốt giai đoạn khủng hoảng như: ngăn chặn sự phá sản của các doanh nghiệp, cải thiện môi trường đầu tư để lấy lại niềm tin của các nhà đầu tư, khuyến khích cạnh tranh bình đẳng và cải thiện hiệu quả của các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Môi trường kinh tế thế giới có thể vẫn còn bất ổn trong một vài năm tới, vì thế Chính phủ Nga cần phải nỗ lực cải cách để thu hút được các nguồn vốn và công nghệ nước ngoài, và duy trì khả năng xuất khẩu trong điều kiện cạnh tranh khắc nghiệt giữa các nước. Trong dài hạn, Nga cần phải cải cách để hướng đến một nền kinh tế đa dạng, có hiệu quả hơn và mang tính cạnh tranh.

Những thách thức đối với nền kinh tế Nga vẫn còn ở trước mắt, *trước hết* Chính

phủ cần phải tiếp tục thực thi những gói giải pháp đã công bố để khôi phục lại nền kinh tế nhưng vẫn phải đảm bảo kiểm soát lạm phát. *Thứ hai*, xuất khẩu dầu mỏ và khí đốt hiện vẫn chiếm khoảng hơn 2/3 thu nhập từ xuất khẩu và chiếm khoảng 15% GDP của Nga, do đó, trong bối cảnh giá dầu xuống thấp như hiện nay, Nga cần phải từng bước dịch chuyển cơ cấu nền kinh tế để tăng nguồn thu ngân sách ngoài dầu mỏ và giảm bớt sự phụ thuộc tốc độ tăng trưởng nền kinh tế vào giá dầu. *Một thách thức nữa* đối với Nga là tiếp tục quá trình gia nhập WTO, hội nhập sâu hơn với nền kinh tế toàn cầu trên cả lĩnh vực thương mại và tài chính.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo của Ngân hàng Thế giới tháng 4/2009, www.worldbank.org
2. *Dự báo kinh tế thế giới năm 2009*, Đặc san chuyên đề phục vụ lãnh đạo, số 52, Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế - xã hội quốc gia, Bộ Kế hoạch và Đầu tư.
3. *Khủng hoảng tài chính toàn cầu thách thức và cơ hội đối với Việt Nam*, Đặc san chuyên đề phục vụ lãnh đạo, số 53, Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế - xã hội quốc gia, Bộ Kế hoạch và Đầu tư.
4. Kỷ yếu hội thảo “*Những giải pháp ngăn ngừa suy giảm kinh tế của các nước trên thế giới và Việt Nam*”, Vụ Kinh tế, Văn phòng Trung ương Đảng, tháng 3/2009.
5. IMF, Global Financial Stability Report, May 2009.
6. Trung Việt, *Nước Nga trước nguy cơ suy thoái kinh tế mới*, www.vneconomy.vn